

Needs Assessment on Teaching Professional Practicum in the Three Southernmost Provinces through the Views of Students, Mentors, Supervisors and School Administrators

Mahdee Waedramae

Ph.D. (Educational Measurement and Evaluation), Lecturer
Department of Educational Research and Evaluation, Faculty of Education
Prince of Songkla University, Pattani Campus

Affi Lateh

Ph.D. (Research and Statistics in Cognitive Science), Assistant Professor
Department of Educational Research and Evaluation, Faculty of Education
Prince of Songkla University, Pattani Campus

Supansa Suvanchatree

M.Ed. (Home Education), Lecturer
Department of Education, Faculty of Education
Prince of Songkla University, Pattani Campus

Noorasikin Yeesaman

M.Sc. (Biotechnology), Lecturer
Demonstration School, Prince of Songkla University, Pattani campus

Hamidah Musor

M.Ed. (Science Education), Lecturer
Demonstration School, Prince of Songkla University, Pattani campus

Abstract

The purpose of this study was to study the needs of teaching professional practicum in the three southern border provinces through the views of students, mentors, supervisors, and schools administrators. The sample consisted of 580 teacher students of the Faculty of Education, 100 mentors, 20 supervisors and 39 school administrators. The qualitative data consists of 27 students, 30 mentors, 2 supervisors, and 2 school administrators. The research instruments were the needs assessment and the semi-structured interview forms on teaching professional practicum. Data was analyzed the gap between actual data and the expected condition of the teacher professional experience unit by means and standard deviation (SD), ranked the importance of the need for the unit of professional experience using Priority Needs Index (PNI_{modified})

The research found that Essential needs assessment reflects that the opinions of each group are very different from each other in terms of evaluation. For example, the teacher students need to allocate time for their mentors to provide mentoring for research. Including teaching media support. While the mentors need to be coordinated by the administrators of the faculty. And concern for parents 'understanding of the students' including feedback from teachers. For supervisors, there is an urgent need for support from school administrators. Including the development of personality as a teacher for teaching students. While school administrators have a need for education. Teachers' experiences in classroom research. Creating innovative media Include coordination from system administrators.

Keywords: Needs Assessment, Teaching Professional Practicum

ความต้องการจำเป็นในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผ่านมุมมองของนักศึกษา ครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศและผู้บริหารสถานศึกษา

มัยดี แวดราแม

ค.ด. (การวัดและประเมินผลการศึกษา), อาจารย์
ภาควิชาประเมินผลและวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

อาฟีฟี ลาเตะ

ปร.ด. (การวิจัยและสถิติทางวิทยาการปัญญา), ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ภาควิชาประเมินผลและวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

สุพรรณษา สุวรรณชาติ

ศศ.ม. (คหกรรมศาสตร์ศึกษา), อาจารย์
ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

นุรอาซีกิน ยีสมัน

M.Sc. (Biotechnology), อาจารย์
โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปัตตานี

ฮามิ๊ะ มุสอ

ศษ. ม. (วิทยาศาสตร์ศึกษา), อาจารย์
โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ผ่านมุมมองของนักศึกษา ครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศและผู้บริหารสถานศึกษา ตัวอย่างประกอบด้วย นักศึกษาคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์จำนวน 580 คน ครูพี่เลี้ยงจำนวน 100 คน อาจารย์นิเทศจำนวน 20 คน และผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 39 คน ส่วนการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพได้เลือกผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วยนักศึกษาจำนวน 27 คน ครูพี่เลี้ยงจำนวน 30 คน อาจารย์นิเทศจำนวน 2 คน ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 2 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบประเมินสภาพที่เป็นจริง และสภาพที่คาดหวังของหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ แบ่งเป็น 4 ชุดสำหรับนักศึกษา ครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศ และผู้บริหารสถานศึกษาแบบสัมภาษณ์ และแบบบันทึกสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลสภาพที่เป็นจริง และสภาพที่คาดหวังของหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) จัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นของหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูด้วยค่าดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (Priority Needs Index; PNI_{modified})

ผลการวิจัยพบว่า การประเมินความต้องการจำเป็นสะท้อนให้เห็นว่าความคิดเห็นของแต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกันไปตามประเด็นของการประเมิน อาทิ นักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอนมีความต้องการจำเป็นต่อการจัดสรรเวลาของครูพี่เลี้ยงในการให้คำปรึกษาการทำวิจัยในชั้นเรียน ตลอดจนการให้การสนับสนุนด้านสื่อการเรียนการสอน ในขณะที่ครูพี่เลี้ยงมีความต้องการจำเป็นต่อการประสานงานจากผู้ดูแลระบบประจำคณะ และความเป็นห่วงต่อความเข้าใจของผู้ปกครองนักเรียนที่เกี่ยวเนื่องกับภาระหน้าที่ของนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอน รวมทั้งการให้ข้อมูลย้อนกลับจากอาจารย์นิเทศ สำหรับอาจารย์นิเทศมีความต้องการจำเป็นต่อการให้การสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน รวมถึงการพัฒนาบุคลากรความเป็นครูแก่นักศึกษาปฏิบัติการสอน ในขณะที่ผู้บริหารสถานศึกษามีความต้องการจำเป็นต่อการให้ความรู้ ถ่ายทอดประสบการณ์ของครูพี่เลี้ยงทั้งในเรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียน การสร้างสื่อนวัตกรรม รวมถึงการประสานงานจากผู้ดูแลระบบประจำคณะที่เป็นระบบ

คำสำคัญ: การประเมินความต้องการจำเป็น การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

บทนำ

การผลิตครูเพื่อให้ได้ครูที่ดีมีคุณภาพและมีวิญญานของความเป็นครูนั้น นอกจากการศึกษาภาคทฤษฎีแล้ว จำเป็นต้องมีการฝึกภาคปฏิบัติให้มากเพียงพอจนสามารถปฏิบัติงานของครูได้เป็นอย่างดี มีความมั่นใจและเชื่อมั่นในการทำงาน อันจะนำไปสู่ความรักความศรัทธาในอาชีพครูอย่างแท้จริง การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นกระบวนการภาคปฏิบัติเปรียบเสมือนหัวใจของการผลิตครู เป็นประสบการณ์ที่จำเป็นและสำคัญยิ่ง เพราะเป็นช่วงที่นักศึกษาครูจะได้ตรวจสอบตนเอง โดยนำทฤษฎีที่ได้จากการเรียนรู้ในรายวิชาต่าง ๆ ไปประยุกต์สู่ภาคปฏิบัติได้เหมาะสมกับการทำงาน เป็นโอกาสที่นักศึกษาได้ฝึกประสบการณ์ภายใต้การแนะนำของครูพี่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศ ได้รู้จักเด็กนักเรียน ได้ฝึกการทำงานร่วมกับเพื่อนนักศึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในโรงเรียนและชุมชน ฝึกความรับผิดชอบ ความอดทน ความมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น ตลอดจนสามารถพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นในทุก ๆ ด้าน นอกจากนี้ยังเป็นการเปิดโอกาสให้มหาวิทยาลัยได้นำความรู้และเทคนิควิธีใหม่ ๆ ไปเผยแพร่ในโรงเรียนและชุมชน ขณะเดียวกันก็รับข้อมูลต่าง ๆ จากโรงเรียนและชุมชนมาปรับปรุงและพัฒนาการผลิตครูให้เหมาะสมกับความต้องการและสอดคล้องกับสภาพทางสังคมมากขึ้น

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีจุดประสงค์เพื่อเสริมสร้างให้นักศึกษาครูมีคุณลักษณะของครูที่ดีและมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู ได้เรียนรู้งานในหน้าที่ของครูตามหลักสูตรในระดับที่สอนได้อย่างแจ่มแจ้งและกว้างขวางจากการฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริงให้ได้มากที่สุด และเพื่อให้นักศึกษาครูสามารถปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย มีความรับผิดชอบต่องาน มีทัศนคติที่ดี สามารถแก้ปัญหาและพัฒนางานของตนให้ดียิ่งขึ้นได้ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญที่นักศึกษาจะได้เรียนรู้และพัฒนาการเรียนการสอน และงานในหน้าที่ครูอย่างเข้มข้นและเป็นรูปธรรม เป็นโอกาสที่จะได้นำความรู้และทฤษฎีไปประยุกต์ใช้ และสร้างองค์ความรู้ทางการศึกษา เพื่อสร้างสรรค์และแก้ปัญหาในกระบวนการทำงาน โดยมีครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศ และผู้บริหารสถานศึกษา เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำและความช่วยเหลือ

จากงานวิจัยของ สายชล เทียนงาม และบุญเรียง ขจรศิลป์ (2556) ที่พบว่า การรับรู้ความสามารถ

ในการสอนของนักศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และคุณภาพครูพี่เลี้ยงเป็นตัวแปร 3 อันดับแรกที่มีอิทธิพลต่อคุณลักษณะครูที่พึงประสงค์ของนักศึกษาปฏิบัติการสอน ซึ่งผลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องช่วยเหลือ สนับสนุน หรือส่งเสริมเพื่อให้การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาได้บรรลุตามเจตนารมณ์ของคณะศึกษาศาสตร์/ครุศาสตร์ งานวิจัยของ วรภาควัย ไมตรีพันธ์ (2552) ที่กล่าวว่าอาจารย์นิเทศของคณะจะสังเกตการสอนในชั้นเรียน การเยี่ยมชั้นเรียน การประชุมพูดคุย และมีการแนะนำแหล่งความรู้ให้นักศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ มีการนิเทศแผนการจัดการเรียนรู้โดยการตรวจแก้ไขเฉลี่ย 1-2 ครั้งต่อเดือน แต่ปัญหาที่พบคือ อาจารย์นิเทศบางคนขาดความเข้าใจในบทบาทของตนเอง ไม่ค่อยมีเวลาในการนิเทศการสอน เนื่องจากมีภาระงานสอนมาก โรงเรียนตั้งอยู่ในพื้นที่ที่ไกลออกไป รวมทั้งไม่ได้ให้ข้อมูลป้อนกลับต่อนักศึกษา

นอกจากนั้นแล้วยังมีงานวิจัยอีกหลาย ๆ เรื่อง เช่นงานวิจัยของ วราภรณ์ สิทธิวงศ์ (2553) วชิรา เครือคำอ้าย (2553) พรรณราย เทียมทัน และอนุวัติ คุณแก้ว (2554) สุพรรณิ ชาญประเสริฐ (2554) เบญจพร ชนะกุล (2555) เอกภูมิ จันทระขันติชาตรี ฝ่ายคำตา และวรรณทิพา รอดแรงคำ (2555) ต่างก็แสดงผลวิจัยให้เห็นว่ากระบวนการในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจะสำเร็จลุล่วงได้ตั้งนั้นจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารสถานศึกษา อาจารย์ที่ทำหน้าที่นิเทศการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ได้แก่ ครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศจากมหาวิทยาลัย ให้ความร่วมมือและสนับสนุนซึ่งกันและกันเพื่อการพัฒนาให้นักศึกษาครูให้มีคุณภาพมากขึ้น

การประเมินความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) เป็นเครื่องมือในการวางแผนให้กิจกรรมบรรลุตามเป้าหมายที่ทำได้ทั้งก่อนและหลังสิ้นสุดโครงการ นอกจากนี้การประเมินความต้องการจำเป็นเป็นเทคนิคที่ช่วยในการสำรวจความต้องการหรือปัญหาที่เกิดขึ้นของหน่วยงานซึ่งนอกจากจะสะท้อนปัญหาที่จะต้องแก้ไขแล้วยังสามารถนำไปสู่การกำหนดเป้าหมายที่เป็นทางเลือกในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ (สุวิมล ว่องวานิช, 2558) โดยการประเมินความต้องการจำเป็น เป็น

กระบวนการที่เป็นระบบในการกำหนดความแตกต่างระหว่างสภาพที่เกิดขึ้นจริงกับสภาพที่ควรจะเป็น จากนั้นจึงทำการประเมินและจัดเรียงลำดับความสำคัญเพื่อระบุความต้องการจำเป็น แล้วใช้ข้อมูลนั้นในการกำหนดวิธีการแก้ปัญหาสำหรับการพัฒนาปฏิบัติงานของบุคคล หรือองค์กร เพื่อเปิดช่องว่างระหว่างสิ่งที่เป็นอย่างกับสิ่งที่ควรจะเป็น

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาความต้องการจำเป็นในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ผ่านมุมมองของนักศึกษา ครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศและผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนากระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ผ่านมุมมองของนักศึกษา ครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศและผู้บริหารสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร/ตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการประเมินความต้องการจำเป็นของหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ นักศึกษา (875 คน) ครูพี่เลี้ยง (830 คน) อาจารย์นิเทศ (92 คน) และผู้บริหารสถานศึกษา (105 คน) ของหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจากคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา และคณะศึกษาศาสตร์สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตยะลา โดยการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณได้เลือกกลุ่มตัวอย่างตามสะดวกประกอบด้วย นักศึกษาจำนวน 580 คน ครูพี่เลี้ยงจำนวน 100 คน อาจารย์นิเทศจำนวน 20 คน และผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 39 คน ส่วนการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพได้เลือกผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยนักศึกษาจำนวน 27 คน ครูพี่เลี้ยงจำนวน 30 คน อาจารย์นิเทศจำนวน 2 คน ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 2 คน โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญในแต่ละกลุ่มเพื่อสอบถามข้อมูลเชิงลึกผ่านการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

1. แบบประเมินสภาพที่เป็นจริง และสภาพที่คาดหวังของหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ แบ่งเป็น 4 ชุดสำหรับนักศึกษา ครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศ และผู้บริหารสถานศึกษา (มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้ง 4 ฉบับอยู่ระหว่าง 0.750-0.850)

2. แบบสัมภาษณ์ และแบบสนทนากลุ่ม ประเด็นปัญหา ความต้องการ การรับรู้บทบาท และอุปสรรคในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ การทำหน้าที่ครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศ และการให้ความเอาใจใส่ของผู้บริหารสถานศึกษา แบ่งเป็น 4 ชุดสำหรับนักศึกษา ครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศ และผู้บริหารสถานศึกษา (มีดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. วิเคราะห์สภาพที่เป็นจริง และสภาพที่คาดหวังของหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) โดยแปลผลดังนี้
ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง สภาพที่เป็นจริง (ที่คาดหวัง) อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง สภาพที่เป็นจริง (ที่คาดหวัง) อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง สภาพที่เป็นจริง (ที่คาดหวัง) อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง สภาพที่เป็นจริง (ที่คาดหวัง) อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง สภาพที่เป็นจริง (ที่คาดหวัง) อยู่ในระดับน้อยที่สุด

2. จัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นของหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูด้วยค่าดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (Priority Needs Index; PNImodified) โดยค่าดัชนีที่มีค่ามากกว่า 0.30 ขึ้นไป ถือว่ามีความต้องการจำเป็นในระดับวิกฤติ ส่วนค่าที่น้อยกว่านั้น ถือว่าเป็นระดับปกติ

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของนักศึกษา

ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้ความเห็นต่อสภาพปัจจุบัน และสภาพที่คาดหวังด้วยการพิจารณาจากการประเมินความต้องการจำเป็นโดยใช้ดัชนี $PNI_{modified}$ โดยรวมอยู่ในระดับปกติซึ่งมีค่าที่น้อยกว่า 0.30 ตามเกณฑ์ของค่าดัชนี โดยประเด็น “ครูพี่เลี้ยงจัดสรรเวลาอย่างเหมาะสมในการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียน” มีค่าสูงสุดโดยมีค่า $PNI_{modified} = 0.1858$ ซึ่งหมายความว่านักศึกษามีความต้องการจำเป็นในด้านนี้มากที่สุด รองลงมาเป็นประเด็น “ผู้บริหารโรงเรียน ครูพี่เลี้ยง และบุคลากรให้การสนับสนุนการจัดเตรียมสื่อการสอนเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้” ซึ่งมีค่า $PNI_{modified} = 0.1853$ และประเด็น “ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ประสานงาน หรือครูพี่เลี้ยงจัดเตรียมสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู” ซึ่งมีค่า $PNI_{modified} = 0.1826$ โดยประเด็น “เพื่อนนักศึกษาร่วมฝึกประสบการณ์วิชาชีพพร้อมแลกเปลี่ยนปัญหาและประสบการณ์ด้านการสอน การปฏิบัติตน การทำวิจัย เพื่อให้เกิดแนวทางแก้ไข” เป็นอันดับสุดท้ายซึ่งมีค่า $PNI_{modified} = 0.0634$

2. ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของครูพี่เลี้ยง

ผลการวิจัยพบว่าครูพี่เลี้ยงที่ดูแลรับผิดชอบนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้ความเห็นต่อสภาพปัจจุบัน และสภาพที่คาดหวังด้วยการพิจารณาจากการประเมินความต้องการจำเป็นโดยใช้ดัชนี $PNI_{modified}$ โดยรวมอยู่ในระดับปกติซึ่งมีค่าที่น้อยกว่า 0.30 ตามเกณฑ์ของค่าดัชนี ในประเด็น “ผู้ดูแลระบบนิเทศประจำคณะอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับคู่มือการนิเทศ การประสานงานระหว่างโรงเรียนกับนักศึกษาในความดูแลของท่าน” มีค่าสูงสุดโดยมีค่า $PNI_{modified} = 0.1973$ รองลงมาเป็นประเด็น “ผู้ปกครองนักเรียนเข้าใจภาระหน้าที่ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพในความดูแลของท่านที่ได้รับจากหน่วยฝึก” ซึ่งมีค่า $PNI_{modified} = 0.1732$ และประเด็น “อาจารย์นิเทศให้คำแนะนำ ตรวจแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ สังเกตการสอน รวมทั้งให้ข้อมูลป้อนกลับแก่นักศึกษาในความดูแลของท่าน” ซึ่งมีค่า $PNI_{modified} = 0.1599$ โดยประเด็น “เพื่อนนักศึกษาร่วมฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาในความดูแลของท่านให้ความช่วยเหลือ และให้กำลังใจ

ต่อภาระหน้าที่ในการฝึกประสบการณ์” เป็นอันดับสุดท้ายซึ่งมีค่า $PNI_{modified} = 0.0681$

3. ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของอาจารย์นิเทศ

ผลการวิจัยพบว่าอาจารย์นิเทศที่ดูแลรับผิดชอบนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้ความเห็นต่อสภาพปัจจุบัน และสภาพที่คาดหวังด้วยการพิจารณาจากการประเมินความต้องการจำเป็นโดยใช้ดัชนี $PNI_{modified}$ โดยรวมอยู่ในระดับปกติซึ่งมีค่าที่น้อยกว่า 0.30 ตามเกณฑ์ของค่าดัชนี โดยประเด็น “ผู้บริหารโรงเรียน หรือผู้ประสานงานโรงเรียนมีการแนะนำระบบการบริหารงานในโรงเรียน ประวัติความเป็นมาของโรงเรียน ตลอดจนชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่แก่นักศึกษาในความดูแลของท่าน” มีค่าสูงสุดโดยมีค่า $PNI_{modified} = 0.2658$ รองลงมาเป็นประเด็น “หน่วยฝึกให้การสนับสนุนและจัดเตรียมห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์/ห้องปฏิบัติการทางภาษา/ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์/ห้องปฏิบัติการศิลปะ/สนามฝึกกีฬาแก่นักศึกษาในความดูแลของท่านเพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมเรียนรู้ตามสาขาวิชาต่างๆ” ซึ่งมีค่า $PNI_{modified} = 0.2380$ และประเด็น “ผู้บริหารโรงเรียนมีการแนะนำการพัฒนาคุณลักษณะและบุคลิกภาพความเป็นครูแก่นักศึกษาในความดูแลของท่านเพื่อใช้ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู” ซึ่งมีค่า $PNI_{modified} = 0.2058$ โดยประเด็น “ผู้ดูแลระบบนิเทศประจำคณะอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับคู่มือการนิเทศ การประสานงานระหว่างโรงเรียนกับนักศึกษาในความดูแลของท่าน” เป็นอันดับสุดท้ายซึ่งมีค่า $PNI_{modified} = 0.0405$

4. ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของผู้บริหารสถานศึกษา

พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่ดูแลรับผิดชอบนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้ความเห็นต่อสภาพปัจจุบัน และสภาพที่คาดหวังด้วยการพิจารณาจากการประเมินความต้องการจำเป็นโดยใช้ดัชนี $PNI_{modified}$ โดยรวมอยู่ในระดับปกติซึ่งมีค่าที่น้อยกว่า 0.30 ตามเกณฑ์ของค่าดัชนี โดยประเด็น “ครูพี่เลี้ยงให้ความรู้ ถ่ายทอดประสบการณ์การทำวิจัยในชั้นเรียนแก่นักศึกษา” มีค่าสูงสุดโดยมีค่า $PNI_{modified} = 0.1808$ รองลงมาเป็นประเด็น “ผู้ดูแลระบบนิเทศประจำคณะให้คำแนะนำระเบียบ ข้อบังคับ ภาระงาน

ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาในความดูแลของท่าน” ซึ่งมีค่า $PNI_{modified} = 0.1701$ และประเด็น “ครูพี่เลี้ยงให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการสร้างสื่อ นวัตกรรมเพื่อการจัดการเรียนรู้” ซึ่งมีค่า $PNI_{modified} = 0.1400$ โดยประเด็น “ครูพี่เลี้ยงให้คำแนะนำภาวะเป็ยบ และข้อบ่งคับต่างๆ ของโรงเรียนที่ใช้ระหว่างการฝึก ประสบการณ์วิชาชีพครู” เป็นอันดับสุดท้ายซึ่งมีค่า $PNI_{modified} = 0.0315$

ผลการประเมินความต้องการจำเป็นข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่าความคิดเห็นของแต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกันน้อยกันไปตามประเด็นของการประเมิน อาทิ นักศึกษา ฝึกปฏิบัติการสอนมีความต้องการจำเป็นต่อการจัดสรร เวลาของครูพี่เลี้ยงในการให้คำปรึกษาการทำวิจัยใน ชั้นเรียน ตลอดจนการให้การสนับสนุนด้านสื่อการเรียน การสอน ในขณะที่ครูพี่เลี้ยงมีความต้องการจำเป็นต่อ การประสานงานจากผู้ดูแลระบบประจำคณะ และความ เป็นห่วงต่อความเข้าใจของผู้ปกครองนักเรียนที่เกี่ยวข้อง กับภาระหน้าที่ของนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอน รวมทั้ง การให้ข้อมูลย้อนกลับจากอาจารย์นิเทศ สำหรับอาจารย์ นิเทศมีความต้องการจำเป็นต่อการให้การสนับสนุนจาก ผู้บริหารโรงเรียน รวมถึงการพัฒนาบุคลิกภาพความเป็น ครูแก่นักศึกษาปฏิบัติการสอน ในขณะที่ผู้บริหารสถาน ศึกษามีความต้องการจำเป็นต่อการให้ความรู้ ถ่ายทอด ประสบการณ์ของครูพี่เลี้ยงทั้งในเรื่องการทำวิจัยใน ชั้นเรียน การสร้างสื่อ นวัตกรรม รวมถึงการประสานงาน จากผู้ดูแลระบบประจำคณะที่เป็นระบบ โดยสรุปเห็นได้ ว่าทุกฝ่ายมีความต้องการจำเป็นต่อการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครูที่เกี่ยวข้องกับการเติมเต็มเนื้อหาเพื่อให้นักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอนได้รับการฝึกอย่างเต็มศักยภาพ นำไปสู่การเป็นครูที่ดีในอนาคตต่อไป

สำหรับผลของระดับการปฏิบัติในการดูแลรับผิดชอบ นักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอนสะท้อนให้เห็นว่าทั้งครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศ และผู้บริหารสถานศึกษาต่างได้ทำหน้าที่ ของตนเองอย่างเต็มความสามารถ กล่าวคือ ได้ปฏิบัติใน ระดับบ่อยครั้งจนถึงปฏิบัติในบางประเด็นเป็นประจำ โดยครูพี่เลี้ยงจะให้คำปรึกษาเกี่ยวกับหลักสูตร โครงการ สอน แบบเรียน นำไปสู่การให้คำแนะนำในการเขียน แผนการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนการควบคุมชั้นเรียน ในขณะที่อาจารย์นิเทศจะให้คำแนะนำต่อการควบคุม ชั้นเรียน การให้แนวคิดต่อการจัดการเรียนรู้แบบต่าง ๆ

รวมทั้งการสร้างสื่อ นวัตกรรมที่ตอบสนองผู้เรียนได้ สำหรับ ผู้บริหารสถานศึกษาจะคอยเอาใจใส่ให้นักศึกษาฝึกปฏิบัติ การสอนให้บรรลุด้วยดี ตลอดจนสนับสนุนสิ่งต่าง ๆ เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รวมทั้งแนะนำแหล่ง เรียนท้องถิ่นที่จะเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษาได้ และเมื่อ พิจารณาจากผลการประเมินสมรรถนะด้านการจัดการ เรียนรู้ การสร้างสื่อ นวัตกรรม และการทำวิจัยในชั้นเรียน ทั้งของครูพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศต่างมีระดับสมรรถนะ ในระดับดีจนถึงระดับดีมาก จึงน่าจะเป็นเพียงการเติมเต็ม ในสิ่งที่ยังขาด หรือไม่แน่ใจในบางประเด็นต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการประเมินความต้องการจำเป็นของหน่วย ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดน ภาคใต้ โดยประเมินจากนักศึกษา ครูพี่เลี้ยง อาจารย์ นิเทศ และผู้บริหารสถานศึกษา มีความคิดเห็นต่อสภาพ การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในประเด็นที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการรับรู้และประสบการณ์ที่ได้ ประสบพบเจอของบุคคลในแต่ละกลุ่มเกี่ยวกับการฝึก ประสบการณ์วิชาชีพที่แตกต่างกันไป โดยนักศึกษามี ประสบการณ์ในมุมมองของผู้ปฏิบัติ ในขณะที่ผู้บริหาร อาจจะสะท้อนในมุมมองภาพรวมทั้งหมด เช่นเดียวกับ อาจารย์พี่เลี้ยง กับอาจารย์นิเทศ ก็จะสะท้อนในมุม หรือประสบการณ์ของตนเอง ทำให้ผลการสะท้อนเกี่ยวกับ ความต้องการจำเป็นในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพแตกต่าง กันไป อาทิ นักศึกษามีความต้องการจำเป็นต่อการ จัดสรรเวลาอย่างเหมาะสมในการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับ การทำวิจัยในชั้นเรียนของครูพี่เลี้ยง หรือมีความต้องการ จำเป็นต่อการสนับสนุนการจัดเตรียมสื่อการสอนเพื่อ ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และจัดเตรียมสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นของผู้บริหารโรงเรียน ผู้ประสานงาน ครูพี่เลี้ยง และบุคลากร สอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญจพร ชนะกุล (2555) ที่ครูพี่เลี้ยงได้ประเมิน สมรรถนะตนเองอยู่ในระดับปานกลางทั้งมาตรฐานการ ปฏิบัติงาน มาตรฐานความรู้ และมาตรฐานการปฏิบัติ ตน หรือ นักศึกษาไม่มีเทคนิคการสอน มักใช้วิธีสอน เดิมๆ นักศึกษายังเขียนแผนแบบเดิมๆ ตลอดการสอน ในขณะที่บางหน่วยฝึก นักศึกษาได้ปรับตัวและพยายาม หาวิธีการเพื่อจะให้นักเรียนสนใจเรียน ตั้งใจเรียน โดยครูพี่เลี้ยงจะมีการเรียกประชุมพูดคุย แนะนำ

แหล่งความรู้เพื่อการค้นคว้า ตลอดจนให้สังเกตการสอนของตน รวมทั้งให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการสร้างสื่อนวัตกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรณราย เทียมทัน และอนวัดี คุณแก้ว (2554) ที่ศึกษาสภาพและปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ พบว่านักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพยังขาดความรู้และทักษะในการทำงาน รวมทั้งไม่สามารถปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมองค์กรได้ ขาดการนิเทศติดตามที่ต่อเนื่องและบางแหล่งฝึกไม่มีการนิเทศเลย อีกทั้งระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพยังไม่เป็นระบบที่ดี และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เอกภูมิ จันทระขันติ ชาติรี ฝ่ายคำตา และวรรณทิพา รอดแรงคำ (2555) พบว่าอาจารย์ที่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำ ปรีक्षा ทำให้ นิสิตทราบจุดอ่อนและจุดแข็งของตัวเอง สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในอนาคต นิสิตต้องการให้เพิ่มเวลาการสังเกตและฝึกปฏิบัติงานให้มากขึ้น เนื่องจากเวลาไม่เพียงพอ และส่วนใหญ่อาจารย์ที่เลี้ยงจะบรรยายให้ ฟังว่างานแต่ละอย่างมีกระบวนการในการทำ อย่างไร แต่ไม่เปิดโอกาสให้นิสิตได้ลงฝึกปฏิบัติจริงด้วยตัวเอง

ผลที่ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรณราย เทียมทัน และอนวัดี คุณแก้ว (2554) ที่ศึกษาสภาพและปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาซึ่งพบว่ายังขาดความรู้และทักษะในการทำงาน รวมทั้งไม่สามารถปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมองค์กรได้ รวมทั้งขาดการนิเทศติดตามที่ต่อเนื่องและบางแหล่งฝึกไม่มีการนิเทศเลย อีกทั้งระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพยังไม่เป็นระบบที่ดี และงานวิจัยของ สกล ตั้งเกาสกุล กฤษณะ หนูแสง ศิริรัตน์ ผดุงสมบัติ และอิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล (2558) ได้ประเมินความต้องการจำเป็นพบว่านักศึกษามีความต้องการในการพัฒนาความรู้ และทักษะเป็นอันดับที่ 1 รองลงมาเป็นการพัฒนาด้านคุณลักษณะความเป็นครู และงานวิจัยของ Ingersoll and Strong (2011) พบว่า นักศึกษาปฏิบัติการสอนเสมือนสะพานเชื่อมระหว่างนักเรียนของครูสู่ครูของนักเรียน (Bridge from student of teaching to teacher of students)

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่าความต้องการจำเป็นในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพตามมุมมองของกลุ่มที่เกี่ยวข้อง 4 กลุ่มนั้น มีความแตกต่างกันและเป็นมุมมองที่สะท้อน

ถึงการดำเนินงานฝึกประสบการณ์การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ดังนั้นจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 หน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูประจำคณะศึกษาศาสตร์ หรือคณะครุศาสตร์ ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพควรนำผลที่ได้ไปเป็นแนวทางในการช่วยเหลือ สนับสนุนนักศึกษาฝึกปฏิบัติการสอน ครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศ ผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เช่น การจัดสัมมนาชี้แจงทำความเข้าใจร่วมกันเป็นประจำทุกปี

1.2 หน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูประจำคณะศึกษาศาสตร์ หรือคณะครุศาสตร์ควรมีนโยบายเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาที่ชัดเจน มีบุคลากรที่มีความรู้และเพียงพอในการดำเนินงาน อีกทั้งควรมีการประเมินผลติดตามหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

1.3 จากผลการวิจัยจะพบว่ายังมีประเด็นที่มีความต้องการจำเป็นในเรื่องของการทำความเข้าใจหลักเกณฑ์ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพร่วมกันของทุกกลุ่ม ดังนั้นหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูประจำคณะศึกษาศาสตร์ หรือคณะครุศาสตร์ควรมีการปฐมนิเทศน์ หรือสัมมนาอาจารย์พี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศ ผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อหาข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับหน้าที่ความรับผิดชอบ หลักเกณฑ์ และวิธีการนิเทศ เพื่อให้เข้าใจและปฏิบัติได้ตรงกัน นอกจากนี้อาจจะมีคู่มือสำหรับปฏิบัติงานฝึกประสบการณ์วิชาชีพของทุกกลุ่ม จะได้ทำความเข้าใจร่วมกันได้อย่างชัดเจน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยความสำเร็จในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูว่ามีปัจจัยใดบ้าง เพื่อช่วยให้พัฒนาระบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้ประสบความสำเร็จต่อไป

2.2 ควรมีการศึกษาพัฒนาแบบการเพิ่มประสิทธิภาพของหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูผ่านการพัฒนาครูพี่เลี้ยงด้วยการสร้างระบบการโค้ชในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

2.3 ควรมีการวิเคราะห์ประสิทธิภาพหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เพื่อจะได้ติดตาม ประเมิน และเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงประสิทธิภาพของหน่วยฝึกประสบการณ์วิชาชีพของคณะศึกษาศาสตร์

เอกสารอ้างอิง

- เบญจพร ชนะกุล. (2555). การประเมินสมรรถนะครูพี่เลี้ยงนักศึกษาฝึกประสบการณ์หลักสูตรการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามมาตรฐานวิชาชีพครู. รายงานวิจัยคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- พรรณราย เทียมทันและอนันต์ คุณแก้ว. (2554). การพัฒนารูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์. *ราชภัฏเพชรบูรณ์สาร*. 13 (1) ,7-16.
- วชิรา เครือคำอ้าย. (2553). การพัฒนารูปแบบการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดของนักเรียนประถมศึกษา. *Veredian E-Journal, Silpakorn University*. 3 (1), 139-158.
- วรภาคย์ ไมตรีพันธ์. (2552). บทบาทของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นอาจารย์นิเทศประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้. *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- วรภรณ์ สิทธิวงศ์. (2553). การพัฒนารูปแบบการฝึกประสบการณ์วิชาชีพศึกษาศาสตร์ ภาควิชาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*.
- สกล ตั้งเก้าสกุล, ฤทธินะ หนูแสง, ศิริรัตน์ ผดุงสมบัติ และอิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล. (2558). “การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพการจัดการเรียนรู้ผ่านมุมมองของนิสิตครูวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ”. การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยศรีปทุม ครั้งที่ 10 ประจำปี 2558 วันที่ 22 ธันวาคม 2558.
- สายชล เทียนงาม และบุญเรียง ขจรศิลป์. (2556). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในมหาวิทยาลัยราชภัฏ : การวิเคราะห์สมการโครงสร้างพหุระดับ. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 5 (1), 212-225.
- สุพรรณิ ขาญประเสริฐ. (2554). การพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาคูพี่เลี้ยงวิชาวิทยาศาสตร์ตามหลักการเรียนรู้เป็นทีมเพื่อสร้างสมรรถนะในการปฏิบัติงานในโรงเรียนมัธยมศึกษา. *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2558). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. (พิมพ์ครั้งที่ 3) กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอกภูมิ จันทร์ขันติ ชาตรี ฝ่ายคำตา และวรรณทิพา รอดแรงคำ. (2555). การศึกษาสภาพการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู หลักสูตรการผลิตครู 5 ปี: รายวิชาการสังเกตและฝึกปฏิบัติงานครู. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. 31 (2) ,150-165.
- Ingersoll, R., & Strong, M. (2011). The impact of induction and mentoring programs from beginning teachers: A critical review of the research. *Review of Education Research*, 81 (2), 201-233.